

K R O N I K A

PESNIŠKI DÚKTUS NAJVIŠJEGA FORMATA

Založba Mihelač je izdala novo knjigo sodobnega slovenskega pesnika Kajetana Koviča, pesniško zbirko z naslovom »Sibirski ciklus in druge pesmi raznih let«.

Lepota, ki preseva v pesmi, lepota, ki se začne nekega davnega dne in obsije človeka, da postane pesnik, lepota, ki je neukrotljiva, ki presega vse svetove smisla in nesmisla in ki na koncu dneva zažari s svojo pravo svetlobo. To je lepota Kovičeve pesmi, ki začarana od nedosegljivih in enkratnih trenutkov govori in šepeta na uho zvestega bralca. Kovič zapiše v pesmi z naslovom »Delež« naslednje pomenljive besede: »Vsak zlog, ki se novincu zdi izum, / od dlje prihaja kot iz besednjaka. / V zasedi ga za geslom v knjigi čaka / ves davni strah in up brezimnih trum.« (str. 54) Pesnikov delež v večnosti tkanja besed je le »nekaj niti«. Stkal je teh nekaj niti, a vendar na takšen način, da trdno držijo poetični naboj, ki nam razkazuje vse davne in pradavne, današnje in tukajšnje in prihodnje, jutrišnje dogodke, stvari, ljudi in prigode. Mar se lahko ognemo pesnikovemu nagovoru: »Je kaj? Je nič? Je vse?« (pesem z naslovom »Je...?«, str. 7) Kako globoko odzvanjajo ta kratka in jedrnata vprašanja v zavesti resnega odjemalca literature! Kako drzno so zakoličena! Kako sekajo!

Kajetan Kovič suvereno obvladuje pesniški prostor. V pesmi z naslovom »Živago« zapiše: »Berem pesmi Jurija Živaga. / Zunaj v megli sivi zimski dan. / Kdo besede v usta mi polaga? / Šel v bordel bi ali v samostan. // Ljubim svet, to kruto imovino. / Prebedel sem getsemanski vrt. / Očc, ki si dal mi bolečino, / daj mi, če mogoče, lepo smrt.« (str. 24) Pesnik hoče »lepo smrt« in zanjo prosi očeta. Ta akt je obelodanjen na sakralen, svet način. Pesnik v svoji svetosti uzre bolečino kot predmet in z njo razpolaga vse do svoje smrti v takšni ali drugačni obliki. Vendar pesnik evocira zahtevo po »lepi smrti«, ki bi ga odrešila tosvetne bolečine. Preda se in v tem predajanju občuti vse razsežnosti minljivega in z ničimer prežetega življenja. Če je kje kaj, je to samo »vetra dih, ki plane čez zemljo in v vekomaj zamre.« Stari mojstri zen budizma so vedeli, kako »diha veter«, saj so mu znali »prisluhnuti«. Kovič je v tej epistemološki varianti slovenske razpoloženske gnanosti in refleksije karseda natančen in razumljiv.

Zdi se mi, da je ta pesem edina v zbirki, ki s svojimi vprašanji načenja temeljno problematiko Kovičeve pesniške skušnje, saj prodira naravnost v srce dojemanja lirično naravnanih impulzov pesniškega subjekta. Pesem je prva v zbirki in Kovič jo je premišljeno in razumsko postavil na čelo svoje pesniške zbirke *Sibirski ciklus*.

Poglejmo samo sklep: »Je ogenj čutov, ki / le sebi v čast gori, // ali oblast duha // gre skozi drget mesa / in tudi zadnji prah / še ve za up in strah?« (str. 7) »Ogenj čutov« je tu prisposoba nekontrolirane energije, ki se pretaka skozi nas in ki jo le stežka obvladujemo, vendar »oblast duha gre skozi drget mesa«, kar pomeni, da je ta energija vendarle na neki, samo nam znan način obvladljiva. Torej: emocionalna podstat je tu »ogenj«, njeni kraki so »čuti«, racionalno v mislečem subjektu (ker gre za pesnika, torej: v pesniškem subjektu) pa je »oblast«, kar kontrolira bivajoče v bitu, po Heglu »duh«, vse skupaj pa gre skozi fizično prisotno realnost, skozi fizis bitja, skozi »drget mesa«. Tako dobimo jasno sliko, da je šlo tukaj pesniku za temeljna filozofska, etična, antropološka in fiziološka vprašanja narave človeka samega. Pesnik je neka drža, neka jasnost, neka entiteta v tem kozmološkem redu,

vendar ga Kovič postavi pod vprašaj, tako da se lahko vprašamo, ali gre za pesnika ali človeka nasploh. Sploh pa je problematika še širša, saj je cela pesem postavljena pod vprašaj.

Kajetan Kovič je s pesniško zbirko *Sibirski ciklus* dosegel sintezo vseh svojih dosedanjih zbirk. Napisal je nekaj, kar je zelo dolgo pripravljal; v zadnjem ciklu z naslovom »Izročilo« namreč pravi: »Mi kdo prišepetava, narekuje, / kako se naj vrstica naredi? / Me prosta energija navdihuje? / Se v čutih vse zasnuje in zgodi?« (Pesem 2 /subjektivno/, str. 58) Pesnik se neprenehoma sprašuje, toda ta vprašanja so strogo pomenljiva. Mislim, da je to pesniški dúktus najvišjega formata.

Rade Krstič

SLOVENSKE LJUDSKE PESMI III

Tretja knjiga Slovenskih ljudskih pesmi, kot jo natiskuje Slovenska matica, je prišla med nas po predolgem presledku. Potreba po zbranih ljudskih pesmih se je pokazala že z dejstvom, da je faksimiliarni ponatis Štrekljevega četveroknjižja naletel ob izidu na prijazen sprejem, knjig pa že dolgo ni več mogoče dobiti. Znanstvena narava natisov Slovenskih ljudskih pesmi pri Slovenski matici gotovo terja potrebo in nujo, da so pesmi obdelane tako, kot zahteva stroka, upamo pa lahko, da bo odslej natiskovanje tega gradiva potekalo tekoče, brez zastojev, in da bomo naposled dobili celovit pregled o narodnem pesništvu, že z mislijo na ljudsko prozo.

Tretja knjiga Slovenskih ljudskih pesmi prinaša Legendarne in socialne pesmi. Ne glede na to, kako so si uredniki Marko Terseglav, Igor Cvetko, Marjetka Golež in Julijan Strajnar zamislili preostalo gradivo, pa je v tej knjigi podana zaokrožena tematika, četudi je možno, da bodo sledila še kaka dopolnila. Uvodnik k pesmim je kratko informativen, predstavlja se nov uredniški odbor, prevzel je zamisli prejšnjega z gradivom in načeli, kot so zapisani v prvi knjigi Slovenskih ljudskih pesmi. Sprotno kompletiranje pesmi bo sledilo šele s četrto knjigo, kar pa je za zdaj dopolnjujočega, je le v prid tretji knjigi. Ob uvodniškem premišljevanju, ali komentarje opustiti ali pa se odločiti za krajše komentarje, je pač potrebno poudariti, da v tem primeru pričakujemo znanstveno izdajo z vsemi potrebnimi komentarji, prav nič skrajšanimi, navsezadnje je čas, da dobimo celovito gradivo z vsestranskimi opredelitvami ljudskih pesmi. Za tak projekt pač ne bi smelo biti gmotnih ovir, navsezadnje gre za projekt občenarodne veljave.

Da ne bi pozabili: legendarne pesmi najdemo že v 2. knjigi slovenskih ljudskih pesmi, ker pa je gradiva več, je bilo potrebno vključiti tovrstne pesmi še v 3. knjigo. Socialne pesmi imenujemo s tem nazivom pogojno, izrazite vsebine v modernem smislu so le do te mere, da vsebujejo socialni kontrast s konfliktno situacijo; uporništa tu ni. Skladno, z že ustaljeno prakso, tudi 3. knjiga vsebuje dodatek s hrvaškimi in srbskimi pesmimi na Slovenskem, gre predvsem za prevzete pesmi. Notni zapisi, kjer obstajajo, bistveno dopolnjujejo gradivo, s tako prakso je pri nas začel že Stanko Vraz.

Opombe k pesmim so prepotrebne, naj gre za čisto dokumentacijo ali véasih za krajšo razlago. Dragocena je sleherni omemba, če se je pesem pojavila drugod in ali ima morebiti vzporednico v freskah pri nabožnih pesmih. Opazen del 3. knjige je